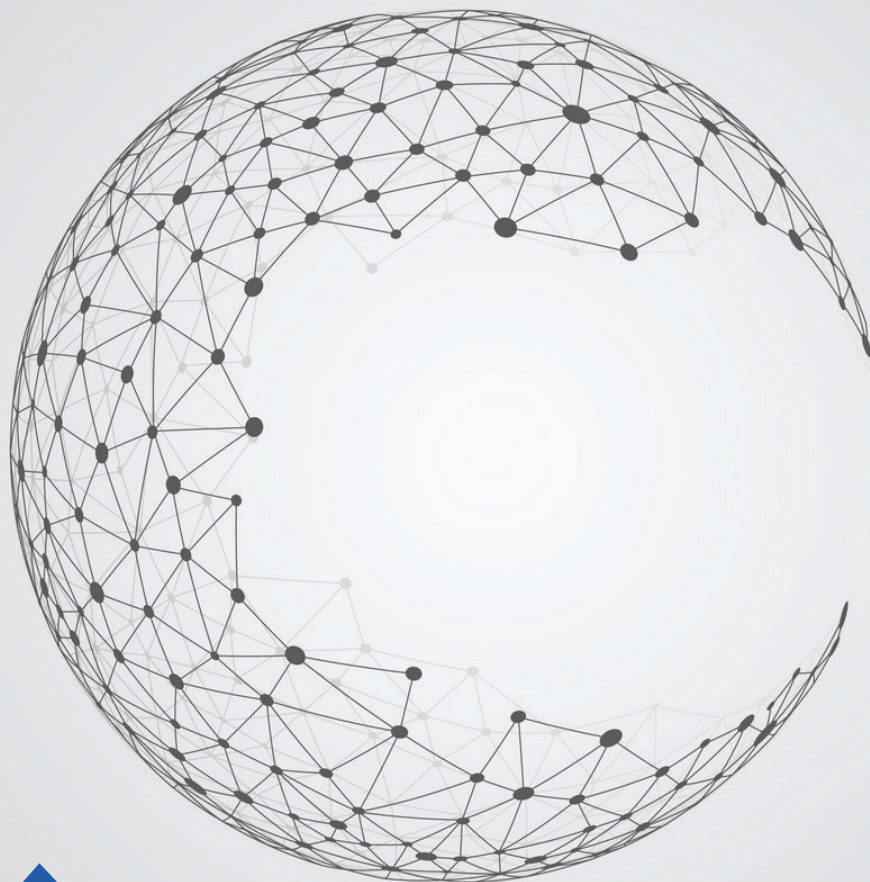

UNIVERSITATEA BABEŞ-BOLYAI
BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEŞ-BOLYAI UNIVERZITAT
TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE LITERE
BÖLCŞÉSZETTUDOMÁNYI KAR
FAKULTÁT FÜR PHILOLOGIE

HÁLÓZATOK ÉS KOMPARATISZTIKA: A VILÁGIRODALOM HÁLÓZATAI NETWORKING COMPARATIVE LITERATURE: NETWORKS AND WORLD LITERATURE

Organizers: Hungarian Comparative Literature Association, Babeş-Bolyai University.
Faculty of Letters. Dept. of Hungarian Literary Studies, Regional Committee in Cluj of the Hungarian Academy of Sciences,
HAS Institute for Literary Studies. Section of Literary Theory

Hálózatok és komparatiztika: a világirodalom hálózatai
Networking Comparative Literature: Networks and World
Literature

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Összehasonlító
Irodalomtudományi Tagozatának éves nemzetközi
konferenciája
Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, 2019. október
4-5.

Annual Conference of the Hungarian Comparative Literature
Association
Babeş-Bolyai University, Faculty of Letters, Cluj-Napoca,
October 4-5, 2019.

Szervezők: Magyar Irodalomtörténeti Társaság
Összehasonlító Irodalomtudományi Tagozata, Babeş-Bolyai
Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar
Tagozata és Magyar Irodalomtudományi Intézete, Kolozsvári
Akadémiai Bizottság
Társszervező: Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Központ, Irodalomtudományi Intézet

Organizing institutions: Hungarian Comparative
Literature Association, Department of Hungarian Literary
Studies of the Babeş-Bolyai University, The Regional
Committee of the Hungarian Academy of Sciences in Cluj
Co-organizer: Department of Literary Theory (Hungarian
Academy of Sciences. Research Center for Humanities,
Institute for Literary Studies)

A KONFERENCIA PROGRAMJA / CONFERENCE PROGRAMME

Az előadások időtartama (a plenáris előadások kivételével) 20 perc, a vitára, kérdésekre újabb öt percet szánunk. / The timeframe of the presentations is 20 min. followed by 5 minutes of discussions.

PÉNTEK, október 4. / FRIDAY, October 4:

8:55-9:00: A konferencia megnyitása (BTK, Horea út 31., Eminescu terem)

**9-10:40 Közép-kelet-európai irodalmi hálózatok 1.
Ülésvezető: Kulcsár-Szabó Zoltán (ELTE)**

9:00– 9:20	Kelemen Zoltán (SZTE): <i>Egy lehetséges hálózat Közép-Európában: a nagybácsi alakja az irodalomban</i>
9:20– 9:40	Bódi Katalin (DE): <i>A hálózat öröme – komparatiztika és hálózatosság a klasszikus magyar irodalmi folyóiratok kutatásában</i>
9:40– 10:00	Maróthy Szilvia (MTA BTK ITI) – Minkó Mihály – Parádi Andrea (PIM): <i>A Nyugat és korszakának teljes hálózata helyett (Kapcsolati hálók felrajzolásának nehézségei)</i>

10:00– 10:20	Szolláth Dávid (MTA BTK ITI): <i>Mészöly Miklós nyugat-európai fogadtatása és a nyugati magyar irodalmárok hálózata</i>
10:20– 10:40	Vita
10:40– 11:00	Kávészünet

PÁRHUZAMOS ÜLÉSSZAKOK

11:00–12:40 Közép-kelet-európai irodalmi hálózatok 2. **Ülésvezető: Kányádi András**

11:00– 11:20	Visy Beatrix (OSZK): <i>Identitáshálózatok, térbeli és motivikus kapcsolatok és csomópontok Tolnai Ottó regényeiben (Tolnai Ottó: Szeméremékszerek. A két steril pohár)</i>
11:20– 11:40	Bányai Éva (Bukaresti Egyetem): <i>A Bodor-hálózat</i>
11:40– 12:00	Sirató Ildikó (OSZK): <i>A színjáték(szöveg) kulturális hálózatossága a szerzőség és nyelviség összefüggésében. Gondolatmorzsák Székely Csaba kultúrák és korok közti, azokat összekapcsoló és összevető drámaírói karrierjéről</i>
12:00– 12:20	Vita
12:20– 14:00	Ebéd (Bölcsészkar)

11:00–12:15 Lyukak és kételyek

Ülésvezető: Fogarasi György

11:00– 11:20	Kálmán C. György (MTA BTK ITI): <i>Lyukak a hálón</i>
11:20– 11:40	Füzi Péter (SZTE): <i>Eszköz és anyag. A kvantitatív kutatások kérdéseinek vizsgálata</i>
11:40– 12:00	Berszán István (BBTE): <i>Hogyan befolyásolja a kapcsolatteremtést a kapcsolatok hálózatosítása?</i>
12:00– 12:20	Vita
12:20– 14:00	Ebéd (Bölcsészkar)

14:00–15:15 A hálózati modell korábbi elméleti kategóriák hálójában 1.

Ülésvezető: Kálmán C. György

14:00– 14:20	Papp Ágnes Klára (KGRE): <i>Hálózat és dialogicitás</i>
14:20– 14:40	Jancsovcics Klaudia Réka (SZTE): <i>Detektívtörténetek Moretti rendszerében. Hogyan alkalmazható az elmélete a modern technológia korában?</i>
14:40– 15:00	Horváth Csaba (KGRE): <i>A hálózatok csapdájában</i>
15:00– 15:15	Vita
15:15– 15:30	Kávészünet

15:30–16:45 A hálózati modell korábbi elméleti kategóriák hálójában 2.
Ülésvezető: Sirató Ildikó

15:30– 15:50	Szávai Dorottya (Pannon Egyetem): <i>A műfajkérdés mint hálózati probléma</i>
15:50– 16:10	Mezősi Miklós (KGRE): <i>Komparálva és behálózva. Mítosz, szóbeszéd, pletyka</i>
16:10– 16:30	Török Ervin (SZTE-BBTE/BBU): <i>Irodalmi nyelv és kommunikatív hálózatok</i>
16:30– 16:45	Vita
16:45– 18:00	Kávészünet

14.00-16.00: Workshop: *Hungarian Literature as World Literature* (BTK Tanácsterem)

A workshop társszervezője / Co-organizer of the workshop: "The Political Economy of Nineteenth-Century Literature" Lendület Research Programme

Magyar nyelvű rész / in Hungarian:

Vitaindító: Hajdu Péter (BTK ITI, a Magyar Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság elnöke)

Komáromy Zsolt (ELTE): *Az angol irodalom magyar története*, illetve a *Worlds of Hungarian Writing: National Literature as Intercultural Exchange* című kötetekről

Az ...As World Literature sorozat korábbi köteteinek bemutatása: T. Szabó Levente (BBTE)

Hozzászólások: Fogarasi György (SZTE), Hites Sándor (BTK ITI), Kányádi András (INALCO, Párizs), Kulcsár-Szabó Zoltán (ELTE), Mekis D. János (PTE), Molnár Gábor Tamás (ELTE), Z. Varga Zoltán (BTK ITI)

16.20-17.00 (Faculty of Letters, Council Chamber)

On the *Romanian Literature as World Literature* project:
Mihaela Ursa (BBTE/BBU), Imre József BALÁZS (BBTE/BBU)

18.00-19.15:

KEYNOTE / *The 2nd Hugo von MELTZL and Sámuel BRASSAI Memorial Lecture*

Aula Magna (BBU, Main Building, 1 Mihail Kogălniceanu Street)

**Delia UNGUREANU (University of Bucharest / The Institute for World Literature, Harvard University):
*Chance Encounters of Circulation: World Literature Meets World Cinema***

introduced by: Levente T. Szabó

19.30: Welcome dinner for the participants of the conference
(Pyramid Restaurant of BBU)

SATURDAY, October 5. / Szombat, október 5.

9.00-9.40:

KEYNOTE / Sándor HITES (HAS RCH / Lendület Research Programme): *On the Correspondence between Carlyle and Goethe and its networks of Weltliteratur* (Eminescu Room)

Chair: Levente T. Szabó

10.00-11.15:

Chair: Péter Hajdu

Ovio Olaru (BBTE/BBU): *The internationalization of Sjöwall and Wahlöö. A quantitative study of Scandinavian Noir*

Levente T. Szabó (BBTE/BBU): *World Literature as a Network of Networks in the First International Journal of Comparative Literature*

Adriana Stan (Romanian Academy of Sciences): *Structuralist Networks Across the Iron Curtain*

11.30-12.15:

Chair: Imre József Balázs

Gábor Tamás Molnár (ELTE): *A Network of Angels: Rilke's Poetry in Recent American Literature*

Ștefan Baghiu (Szebeni Lucian Blaga TE / University Lucian Blaga, Sibiu): *The Foreign Novel in Romania during Communism. Quantitative Translationscapes of the Cold War*

Andrada Fătu-Tutoveanu (BBTE/BBU): *Masterpieces in an Inferno. Sharing Cold War Translation Experiences: Micaela Ghițescu's and Antoaneta Ralian's Memoirs*

12.30-14.00: *Working lunch* (Faculty of Letters) / A MKT éves közgyűlése

14.00-14.40:

KEYNOTE / Mihaela URSA (UBB/BBU): *Cosmopolitanisms and Accented Cultures*

Chair: István Berszán

14.50-16.30:

Chair: Jessie Labov (McDaniels College / CEU)

Daiana Gârdan (BBTE/BBU): *Forming, Norming, Storming, and Performing. The « Sburătorul » Literary Cenacle*

Imre József Balázs (BBTE/BBU): *Multilingual authors of Hungarian exile literature and the Disseminations of Surrealism*

Emanuel Modoc (BBU): *Network Abstractions of Geoliterary Spaces. A Relational Approach to East-Central European Avant-Garde Networks*

György Fogarasi (University of Szeged): *Escalated Reading: Stanford, Benjamin, Poe*

KIVONATOK / ABSTRACTS

Kelemen Zoltán (SZTE): *Egy lehetséges hálózat Közép-Európában: a nagybácsi alakja az irodalomban*

Jellegzetes csatlakozási pont a nagybácsi mitikus intézményének továbbélése az irodalmi alkotásokban. Az apa hiánya vagy az apa szerepének megváltozása – az átörökítő szerep betöltetlensége – a kizökent idő Közép-Európájának, a 20. század második felének fontos jellemvonása. Az előadás a nagybácsi szerepét vizsgálja Mészöly Miklós, Bohumil Hrabal, Danilo Kiš és Milorad Pavić életművében, illetve a roma irodalmi kultúrában. A nagybácsi szerepe a hagyományos roma közösségekben megegyezett a természeti népek felnőtte nevelő, illetve avató létritmusával. A roma etnografikus hagyomány történetei arra mutatnak, hogy olyan korban és időben, mikor a hagyományos szellemi-esztétikai-etikai értékek veszélybe kerültek, feledésre ítéltettek, vagy kényszerítették valamely hatalmi retorika által, a közösségi őrzés második vonala, a nagycsalád, azon belül a nagybácsi átörökítő funkciója érvényesül. Az oláh cigányok a 19-20. század fordulóján még matriarchális körülmények között éltek, a gyermekek az anya nevét vitték tovább, és a családban különösen fontos volt az anyai nagybácsi szerepe. Hrabal elbeszélőinek Pepin bácsija, sőt Pepin bácsi mint elbeszélő az Osztrák-Magyar Monarchia hajdan volt idejének egyénien megválogatott értékrendszerét adja át unokaöccsének, emlékeiben az államszövetség az emberi műveltség utolsó bástyájaként rögzül. A nagybácsi(k)ra és a nagycsaládra épülő kapcsolatrendszer – illetve ennek tragikus

főlszámolódása – több Mészöly-novella témája. A korán árvaságra jutó Danilo Kiš szellemi neveléséről anyai nagybátyja gondoskodott. Az ő könyvtárában szembesült először az emberi értelem alkotásaival, de ami ennél fontosabb: az alkotások rendszerezésével, kanonizálásával, őrzésével is. Az őrzés, illetve az őrzés intézményei ihlették legfontosabb műveit. A szakmunka Claude Lévi-Strauss, Ladislav Klíma, Szapu Magda, Rostás-Farkas György, Karsai Ervin, Mircea Eliade, Marie-Louise von Franz ezirányú kutatásainak eredményeit is felhasználja.

Bódi Katalin (Debreceni Egyetem): A hálózat öröme – komparatiztika és hálózatosság a klasszikus magyar irodalmi folyóiratok kutatásában

A magyar irodalomtörténeti kutatások hosszú ideig szerző- és műközpontúak voltak, de az utóbbi évtizedekben számos olyan kutatás készült, amely nem csupán az életművekre, hanem a kulturális intézményrendszerre, a műfaji struktúra rétegzettségére, a mediális hordozókra, a társművészetekre stb. is koncentrált. A szövegkiadásokban is megjelentek a nem szerzőközpontú projektek, így többek között az első magyar nyelvű folyóiratok (Magyar Museum, Orpheus, Uránia) kritikai igényű sajtó alá rendezése, közülük az első kettő elektronikus kiadásban is megjelent. Jelentős továbbá a régi folyóiratok beszkenelt anyaga is, az 1780 és 1840 között megjelent magyar nyelvű irodalmi-kulturális-tudományos tartalmú folyóiratok jó eséllyel hozzáférhetőek a világhálón, kereshető szöveggel, de jellemzően kritikai szöveggondozás nélkül. Jelenleg nincs olyan projekt, amely koordinálná ezeknek a folyóiratoknak a print vagy a hálózati

kiadását (utóbbira a korszak írói levelezésének tárgyában már van példa a Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport vállalásában). Ezeknek a folyóiratoknak a jelentősége és jelenléte jellemzően abban ragadható meg, hogy a szerzői (kritikai) kiadásokban helyet kapnak azok a szövegek is, amelyek elsőként valamelyik periodikumban jelentek meg, így viszont adott folyóirat egysége, adott közlemény közvetlen környezetének jelentősége felszámolódik. Vagyis eltűnik az a karaktere, amely éppenséggel csak a hálózatosság fogalmával írható le, hiszen a folyóirat szerzőket, változatos (irodalmi és/vagy sajtó-) műfajú közleményeket, különböző tárgyú vitákat, nyugat-európai folyóiratokból vagy más kiadványokból fordított szövegeket, sőt, metszeteket, kottákat rendez olyan konstellációba, amely folyamatosan mozgásban van, újra és újra másként aktualizálható.

Előadásomban az Iliászi per példáján szeretném bemutatni, hogy a sajtó nyilvánosságában zajló vita megértéséhez mit is adhat hozzá a hálózatosság fogalmának kultúratudományos applikációja, amelyet ráadásul érdemes kiterjeszteni a komparatiztikai vizsgálat irányába. Ugyanis ezekben a kiterjesztésekben a vita sokkal markánsabban megmutatja a Homérosz-fordítás plagizálásának ügyén túl a magyar irodalom és a világirodalom korabeli kapcsolatának szemléletmódjait, a műfordítói stratégiákat és a mögöttük meghúzódó nyelvszemléleteket, illetve a műfordítás jelenségének illusztrálásában a képzőművészeti párhuzamok teljesítőkéességének határait. Az Iliászi per a hagyományosan kiadott szövegekből (például a Kölcsey kritikai kiadásból) csak korlátozottan lehet megérteni, mindaddig, amíg bele/vissza nem helyezzük azokat a

folyóiratok (Élet és Literatúra, Felső Magyar Országi Minerva, Tudományos Gyűjtemény) mediális közegébe, a magánlevelezések világába, illetve azoknak a világirodalmi műveknek és képzőművészeti alkotásoknak a hálózatába, amelyeket mozgásba hoznak. Mindez azzal is kecsegtet az Iliászi per esetében, hogy új perspektívából pillantsunk a klasszikus magyar irodalom nyelv- és kultúraszemléletére.

Maróthy Szilvia (MTA BTK ITI) – Minkó Mihály – Parádi Andrea (PIM): A Nyugat és korszakának teljes hálózata helyett (Kapcsolati hálók felrajzolásának nehézségei)

A hálózat fogalma a bölcsészettudományi kutatásokban gyakran csak metaforikusan van jelen, a hálózatelmélet megfontolásainak részleges átvétele mögött nem feltétlenül találunk valódi adatokat. Kutatásunk az adatok felől közelít tárgyához, s arra koncentrál, a Nyugat és korszakának más folyóiratai – bibliográfiai feldolgozottságukból kiindulva –, illetve a bennük publikáló szerzők kapcsolatai milyen mintázatokat mutatnak. Ehhez a jelenleg Magyarországon elérhető különféle webes adatbázisok rendkívül heterogén, hiányos és minőségében is diffúz adatállományait hívtuk segítségül, a kinyert adatokat a vizsgálat számára használható minőségre és struktúrába hozva. Ez képezte elemzésünk kiindulópontját.

Kontrollvizsgálatunk alapját a Magyar irodalmi folyóiratok bibliográfiájának néhány évkörre szűkített feldolgozása jelentette, amely nagyságrendekkel kisebb, ugyanakkor teljesnek mondható, ellenőrzött korpuszt eredményezett.

Az adatokból létrejött hálózati gráfok közel 7000 szerző és 400 időszaki kiadvány viszonyrendszerét jelenítik meg. A vizuális reprezentációban jól látható a forrásadat hiányossága, azonban megjelennek olyan mintázatok is, amelyek általános érvényűek. Ilyen például az egy-egy folyóirathoz kapcsolódóan seprűszerű alakban megjelenő szerzői kör, azaz azok, akik csak és kizárólag egy periodikában publikáltak. Emellett az alkalmazott klaszterező eljárás eredményeként olyan „szupercsoportok” alakultak ki, amelyek szerzői az egyes folyóiratoktól függetlenül is összetartoznak a szoftver algoritmus alapján. A páros gráf sajátosságainak megfelelően kialakultak központok és másodlagos centrumok, amelyek megmutatják az adatforrás lehetőségeinek határait is.

Az előadás a 2019 tavaszán megrendezett „Irodalmi hálózatok I., Nyugathon” című workshop számára összegyűjtött adatokra, azok tapasztalataira alapoz. Az adatgyűjtés és tisztítás, valamint a hálózatvizualizáció gyakorlati és elméleti problémáira egyaránt reflektálva mutatjuk be a Nyugat és korszakának így felrajzolható szerző-folyóirat kapcsolatait, kiterjedt hálózatának egy megközelítését.

Szolláth Dávid (MTA BTK ITI): Mészöly Miklós nyugat-európai fogadtatása és a nyugati magyar irodalmárok hálózata

Mészöly Miklós prózájának és esszéinek különlegesen nagy szerepe volt a hatvanas-nyolcvanas években kurrens irodalmi irányzatok magyarországi transzferében.

Munkásságának recepciója a magyar kritika számára elkerülhetetlenné tette a szembesülést először az egzisztencializmus, az abszurd, majd a nouveau roman, később a mágikus realizmus fogalmaival. E kritikátörténeti kérdések körül nagyjából két évtizede folyik a szakmai párbeszéd, noha továbbra is vannak feltáratlan kérdések azt illetően, hogy egyrészt a fikciós és az értekező Mészölyművek, másrészt a Mészöly-recepció miféle filtert jelentettek kultúrpolitikai, eszmetörténeti, kritikátörténeti szempontból, hogyan értelmezték, honosították a kérdéses diskurzusokat.

Előadásomban megfordítom a vizsgálat irányát. Ezúttal Mészöly nyugat-európai (elsősorban francia) fogadtatása lesz a téma. Mint az ismert, Mészölynek nyugat-európai karrierje az igencsak ígéretes kezdet után nem futotta be azt a pályát, amelyet sokan reméltek neki. A konferencia meghirdetett témájához kapcsolódva a komplex kérdéskörnek két aspektusára térek ki.

Egyrészt azoknak a nyugati magyar irodalmároknak a szerepét vizsgálom, akik aktív közvetítőkként segítettek, tanácsokkal látták el, fordítóként vagy kritikusként figyelemmel kísérték, esetleg kapcsolatokhoz, meghívásokhoz juttatták Mészölyt. A „nyugati magyar” irodalmárok hálózata hatékony közvetítő és értelmező közösségekből állt, amelyek Mészöly mellett több korabeli magyarországi író népszerűsítéséhez hozzájárultak. (Mészöly történetében néhány fontosabb szereplőt említve: Albert Pál [Sipos Gyula], Cécile Nagy, Gara László, Karátson Endre, Kassai György, Kibédi Varga Áron). Az előadásban tehát Mészölynek valójában nem is a nyugat-európai fogadtatásáról lesz szó, hanem csak a fogadtatás úgyszólván

nulladik etapjáról, az előkészületekről, tervekről, stratégiákról. Eközben arra is kitérek, hogy a nyugati magyar irodalmárok mediátorként milyen értelmezői szűrőket alkalmaztak Mészöly népszerűsítésekor.

Másrészt a kérdésfelvetésnek az is része, hogy Mészöly hogyan értelmezte a saját külföldi lehetőségeit. A nyugati magyar barátok visszajelzései, a külföldi utak személyes tapasztalatainak birtokában hogyan mérte fel a magafajta modern közép-európai író „világirodalmi” esélyeit.

Visy Beatrix (OSZK): Identitáshálózatok, térbeli és motivikus kapcsolatok és csomópontok Tolnai Ottó regényében. Tolnai Ottó: Szeméremékszerek. A két steril pohár

Tolnai Ottó regényfolyamának első része több szempontból is hálózatok és csomósodások rendszertelen rendszerének tűnik. Kérdés, hogy ezek értelmezésében, vizsgálatában miként hasznosíthatók a hálózatelmélet belátásai, fogalmai, s hogy ezek plasztikusan, termékenyen hozzájárulnak-e a mű megértéséhez értelmezéséhez. Tolnai életműve és egyes művei sok más mellett eddig – a szerző önértelmezéseitől egyáltalán nem függetlenül – leginkább a Deleuze-Guattari szerzőpáros rizómaelmélete felől tűnt termékenyen leírhatónak, megközelíthetőnek. Mindez átfedésben vagy éppen ellentmondásban áll-e a hálózatok struktúrájával, szerkezetével?

A regény hálózatai közül izgalmasnak tűnik az az identitásháló, amely a szerzői én felhasításával jön létre, és

amely során az alkotói folyamatok és kompetenciák külön alakokat, szereplőket öltenek. Az elbeszélő játéka szerint a szerző főszereplő mint központi médium mozgatja az alkotás különféle formai, műfaji jegyeiért, fázisaiért, poétikai kérdéseire felelős alteregóit (nem e művében először), akiknek segítségével megmutatkozik a szerzői én sokszínűsége. Az ilyen módon felszínre hozott alkotói dilemmák, metanarratív elemek által a szerző az alkotás folyamatának egészét kívülre, a regény „valós” terébe helyezi. Úgy vélem, a szerzői alakmások, illetve a szerzői énből ki/lehasított alakok hálózatának, viszonyának hálózatelmélet felőli közelítése eredményes lehet.

Hasonlóan látványosnak mutatkozik a bácskai-vajdasági térbeli hálózat, amelyet a határsáv és a határra felépített drótháló, kerítés még tovább bonyolít. A két steril pohárral megtett út, „kóválygás” fiktív (vagy a fikción belül vizionált) heterotópiákban csomósodik össze, e helyek (fogda, börtön, elmeógyógyintézet, mindezek az országhatárhoz igen közel) kiemelt jelentőséggel bírnak a cselekményben. A regény térszerkezetének, helyszíneinek vizsgálata, ezeknek különböző idősíkokban való ábrázolása, jelentősége szintén izgalmas hálózatokat sejtet.

Hálózatos elrendeződést mutat a regény motívumrendszere is, ezek előfordulása, ismétlődése, jelentésáthajlásai, - módosulásai szintén megközelíthetők a hálózatelmélet belátásai felől, ezáltal az egyébként széttartónak, szerteágazónak és szétfecsegettnek tűnő motívumok, történetelemek is rendszert, szervezethez mutathatnak.

Bányai Éva (Bukaresti Egyetem): A Bodor-hálózat

Előadásomban Bodor Ádám legújabb novelláskötete, a *Sehol* (Magvető, 2019) felől kísérlem meg vissza- és újraolvasni a Bodor-műveket, azt vizsgálva, hogy a hálózatelméletek felől közelítve leírható-e a Bodor-hálózat. E legutóbbi novelláskötet mozgósítja a korábbi kötetek trópusait, amelyek a mindent behálózó hatalom latens jelen(nem)léte, a köztesség térképzetének hálója, az időtlenség alakzatai, az elhallgatás, és a másság/idegenség csomópontjai köré formálódnak. Bodor-olvasataim arra irányulnak, hogy értelmezési keretet adjanak arra, hogy a különböző szövegsegmentumok, motívumok ismétlése mennyire biztosítják a hálózatszerűséget.

Sirató Ildikó (OSZK): A színjáték(szöveg) kulturális hálózatossága a szerzőség és nyelviség összefüggésében. Gondolatmorzsák Székely Csaba kultúrák és korok közti, azokat összekapcsoló és összevető drámaírói karrierjéről

A színjátékszöveg, illetve a színházi műalkotás (színjáték) szerzőségének kérdése az újabb és újabb bemutatók közösségi alkotói folyamatában történeti és kortárs összefüggéseiben is gyakran problematikus. A színjátékmű többrétegű nyelvisége (a természetes nyelveken kívül a non-verbalitás, a gesztusnyelvek, a vizualitás, a mozgásstruktúrák, a teatralitás, sőt a társadalmi kommunikáció aktuális formáinak komplexuma), valamint a (nyelvi) fordítás eredményeképp létrejövő kulturális változatok az eredeti szöveg alkotójától magától is

eltávolíthatják a művet. Egyúttal a színházi alkotói hierarchiájában a 19. század utolsó harmadától előtérbe, illetve egyre magasabbra került, a mise-en-scène esztétikai koncepcióját létrehozó rendező művészi önállósága is relativizálja a szerzőség fogalmát. (Mindemellett érdekes, hogy a színházi rendező alkotói [szerzői] jogát sem a nemzeti, sem a nemzetközi jogrendszerek nem szabályozzák, nem foglalták törvényi keretekbe.)

A színházi szövegek kulturaközi megvalósulási és befogadási lehetőségei csak részben nyugszanak a szöveg művészi kvalitásain, irodalmi értékrendbeli (kanonikus) helyén, további különböző (gazdasági, stiláris és műfaji, aktuális kulturális és társadalmi, kapcsolattörténeti, stb.) szempontok befolyásolják e művek kapcsolatteremtő-kapcsolatépítő (kontaktológiai) karrierjét különböző kultúrák (és korok) közönsége előtt. A színházi siker fogalma is csak részben feleltethető meg a (hermeneutikai értelemben ugyan nem állandó és végleges, de mégis tárgyiasult (írott, publikált, olvasható) szövegű, irodalmi műalkotás értékelési, kanonizálódási folyamatának.

Néhány kortárs színházi kontaktológiai példával mutatjuk be a színházi (szöveg) kulturaközi hálózatba épülését, elsősorban Székely Csaba színházi (drámái) különböző nyelvi közegekbeli színházi recepciójának egynemű alkalmát fölidézve, összehasonlítva és elemelve.

Kálmán C. György (MTA BTK ITI): Lyukak a hálón

Az előadás arról a dilemmáról szól, hogy a történetírásban (és az irodalomtörténet-írásban) szükségképpen hiányoznak bizonyos tények – szövegek elvesznek, az emlékek bizonytalanok, sok mindent nem lehet tényszerűen alátámasztani. Gyakran olyan hiányok ezek, amelyek egy-egy szöveg magyarázatát nehezítik meg: nem tudjuk hiánytalanul megmutatni azt a kapcsolatot, amely egy szöveget egy másikhoz (konkrétabban: egy-egy szöveg szerzőjét egy másik szöveghez vagy szerzőjéhez) fűz. Honnan és hogyan ismerte valamely szerző egy másik szerző szövegét? Ismerte-e? Ezeket a kérdéseket (és a hasonlóakat) gyakran nem tudjuk megválaszolni, és ilyenkor a fikciót hívjuk segítségül: a találgatást, a nem megalapozott következtetést, a megbízhatatlan pletykát – márpedig a modern tudományos írásban ez tilalom alá esik.

Erre a problémára ugyan nincs megoldás, de feltételezhetjük, hogy sokszor az informális kapcsolatok környékén érdemes kutakodni: sokszor csak hallomásból, fél-ismeretlenektől, laza beszélgetés elcsípett darabkáiból, szalonban, kávéházban, kocsmában nyerjük az információkat, s ezeknek sem levelezésben, naplóban, feljegyzésben nem marad nyomuk. A hálózatokban ezek a dokumentálatlan, de évszázadok óta fontos szerepet játszó nyilvános helyek lehetnek azok a lyukak, ahol igen sok tudás cserél gazdát, nyomtalanul.

Füzi Péter (SZTE): Eszköz és anyag. A kvantitatív kutatások kérdéseinek vizsgálata

Az újabb keletű, kvantitatív irodalomtudományi kutatások a számukra szükségszerű számszerűsítését a szövegnek próbálják a lehető legobjektívabb értelmezési keretek között tartani, ám már pusztán az általuk használt módszerek felvetik annak a kérdését, hogy az mennyiben módosítja a tárgyat.

A hálózattudományt irodalomtudományi céllal felhasználó és a digitális bölcsészet terén végzett kvantitatív kutatások általában rendkívül demokratikusan járnak el az eredmények közzétételében, azokat nem csak nyomtatott vagy azzal egyenértékű formában publikálják, hanem az internet lehetőségeit felhasználva a nyers adatokat is hozzáférhető teszik. Ezek mentén pedig lehetséges megvizsgálni, hogy a kvantitatív kutatások mennyiben más kérdésekből indulnak ki, illetve hogy ezek a kérdések mennyiben az újabb módszertan és az újabb technológiák megjelenésének eredményei és mennyiben a régi, hasonló jellegű kutatások folytatásai. Mennyiben tekinthető Franco Moretti *Distant Reading* című könyve például a korábbi, hasonló irodalomszociológiai indíttatású kutatások, például Raymond Williams *The Long Revolution* című műve örökösének, ahogy azt Ted Underwood is felveti, vagy pedig a hozzáférhető és a feldolgozható adatok mennyiségének exponenciális növekedése ténylegesen megváltoztatta a feltehető kérdések körét és lényegét?

Hasonló alapkorról kiinduló, de távolabb vezető kérdés, hogy a hálózatelmélet matematikai alapjai, akárcsak a digitális bölcsészeti kutatások során felhasznált programok

mennyiben változtatják meg a vizsgált anyagot, annak a különböző reprezentációi, absztrakciói hogyan befolyásolják magát a kutatást. Ezen is túlmutató kérdés, hogy a korábban említett kutatásokhoz szükséges absztrakció révén elért eredmények mennyiben forgathatóak vissza a hagyományos irodalomtudományba, és ott, vagy pedig, ahogy a kvantitatív kutatások számos kritikusa felelegeti, kialakul egy buborék, amely csak elnyel, de az általa létrehozott adatok és kutatások a hagyományos irodalomtudomány számára már nem felhasználhatóak?

Berszán István (BBTE): Hogyan befolyásolja a kapcsolatteremtést a kapcsolatok hálózatosítása?

Az előadás a *Comparative Literature and Culture* folyóirat egy készülő tematikus számának esettanulmánya, mely azt vizsgálja, mennyiben azonosíthatók a szerzők, szerkesztők, illetve szaklektorok között teremtődő kapcsolatok a hálózattal/ hálózatosodással/ hálózatosítással, és hogy milyen következményei vannak a hálózatelméleti kapcsolatteremtés paradigmatisálásának a komparatív kutatásokra. Ha ugyanis arra figyelünk, hogy a repülőjáratok, az internet vagy más hálózatok összekötnek bizonyos csomópontokat, háttérbe szorul, hogy miként és miket/kiket kötnek össze, mint ahogy az is, hogy az illető hálózat igénybevétele révén milyen gyakorlat zajlik éppen. Pedig sem irodalmi írás vagy olvasás közben, sem pedig a kutatási gyakorlatokban nem egyszerűsíthetünk a kapcsolatteremtés ritmikái dimenzióival.

Hogyha Jyväskyläben találkozom Philip Grossal, mert három hálózati lépésnyire van egy közös ismerősünk, ez még nem jelzi, hogy az ő költészetét és kreatív írás kurzusait mi kapcsolja össze az általam művelt gyakorlásfizikával és *Terepkönyv*-gyakorlatokkal. Vagy ha a *Comparative Literature and Culture* folyóirat *Kinetic Spaces* című tematikus számában egy interjút készítek vele, mondhatjuk ugyan, hogy két európaít egy amerikai csomópont köt össze, de ebből még egyáltalán nem derül ki, hogy milyen kapcsolatok teremődnek abban az interjúban. És ha Caius Dobrescu, K. Ludwig Pfeiffer, Stephen Tötössy de Zepetnek, Theodor Schatzki, Néda Zoltán és Hans Ulrich Gumbrecht is írnak tanulmányokat abba a tematikus számba, vagy szaklektorokként véleményeznek tanulmányokat, akkor a hálózati minta jelezhet ugyan földrajzi pontok, illetve egyetemek közötti kapcsolatokat, és a levelezésünk is tanúsíthatja az internet szerepét a tematikus szám szerzőinek és szaklektorainak szakmai hálózatában, de a kutatók és művészek együttműködésében teremődő rezonancia-kapcsolatokat ez a fajta vizsgálat nem is követi, nem is tárja fel, és nem is képes magyarázni, mert a hálózati modell működésével helyettesíti azokat. Igaz, hogy funkciójából adódóan minden modell a tárgya helyére kerül, de azt is figyelembe kell vennünk, hogy a hálózati modell működése teljesen más ritmusú történés, mint azok a kutatási gyakorlatok, amelyekben és amelyek között a kapcsolatok teremődnek. Meg kell vizsgálnunk, hogy valóban a hálózatból következnek-e a kapcsolatok, vagy mindannyiszor a kapcsolatteremtés valamilyen gyakorlata dönti el, milyen típusú kapcsolatok létesülnek. Hipotézisem szerint a hálózat ugyanolyan szűkös paradigmája a

kapcsolatteremtésnek, mint a nyelvészeti értelemben vett szöveg az irodalmi írás és olvasás figyelemgyakorlatainak. Mindkét esetben médiumok, kontextusok vagy apparátusok működése fedi el a gyakorlás történéseit. Vajon egy többkezes alkotás kísérlete az irodalom hálózatosodásának jelensége, vagy inkább Philip Gross-féle *Betweenland*-kollaboráció? (Lásd a költő együttműködéseit is más művészekkel.)

A *Kinetic Spaces* című tematikus szám szerzőit az kapcsolja össze, hogy kutatási kísérleteik révén a gyakorlás ritmikai dimenziói visszakerülnek a művészet és a kultúra vizsgálatába (avagy a kutatási kísérleteik kerülnek vissza ezek ritmikai dimenzióiba). A hálózati tér, bármennyire is kiterjeszthető újabb és újabb csomópontok bevonásával, nem elég tágas ezek párhuzamos mozgástereinek befogadására. Ilyen megfontolásokból fakadtak a konferencia tematikájához kapcsolódó kérdésjavaslataim: Mennyire töltheti ki az irodalom összehasonlító vizsgálatának terét a skálafüggetlen hálózat? Ugyanolyan mértékben lehet-e a tájékozódás alapja az irodalmi-kulturális intézményrendszer, a transznacionális szövegháló és az irodalmi írás-olvasás gyakorlatainak vizsgálatában? Miként kezeli a hálózatosodás modellje a párhuzamos mozgásterek lokális, illetve ritmikai különbségeit, szingularitásait? Hogyan értékelendő a komparatív vizsgálatok szempontjából, hogy a csomópontokra és élekre redukált (absztrahált) kapcsolatok elfedik a kapcsolatteremtés konkrét gesztusait? Értelmezhető-e ezek plurális temporalitása a hálózati térben?

Papp Ágnes Klára (KGRE): Hálózat és dialogicitás

Az előadás alapvető kérdése a hálózatelméleti kutatások és az irodalomtudományban komoly háttérrel rendelkező dialógus-modell közös pontjainak és eltéréseinek vizsgálata. Az összehasonlításra feljogosít, hogy a két elméleti modell hasonló kérdésekhez vezet: a szövegek határainak fellazulásához, az intertextualitás jelenségeinek előtérbe kerüléséhez, a szerzőség elbizonytalanításához, az irodalom egészének nem lezárt művek, hanem párbeszéd, illetve kapcsolatok hálózataként felfogott "szuperorganizmusként" való érzékeléséhez. Ez a megközelítésmód teszi lehetővé az összehasonlító történeti vizsgálat során nagyobb, de a konkrét irodalmi jelenségektől mégsem elszakadó egységek, Moretti kifejezésével "ciklusok" áttekintését, hasonlóképpen például Mihail Bahtyin megközelítéséhez, ami mindkettejüknél a műfajok változásának dinamikáját állítja a vizsgálódás középpontjába (nota bene: amikor műfajról beszélnek, mindketten a regény műfaján és történetén gondolkodnak el). Az, hogy a regény különös jelentőséggel bír mindkettejüknél talán arra is visszavezethető (Bahtyin esetében egészen biztosan), hogy a heterogén, a "soknyelvű" (Bahtyin), "többrendszerű" jelenségek leírására vállalkoznak.

Kérdések sora adódik a fenti gondolatmenetből: milyen belátásokkal gazdagodhat a dialógus koncepciója a hálózatelmélet következtetéseiből, más tudományterületektől kölcsönzött felismeréseiből, kvantitatív módszereiből; másrészt a sokkal nagyobb irodalomelméleti múlttal, kidolgozottabb elemzési

módszerekkel rendelkező dialógus-koncepciók hogyan adnak fel kérdéseket a hálózatelmélet számára.

Az előadás a fenti kérdésekre Weöres Sándor alkotásaiból vett példákon keresztül keres választ. A költő művei azért is jelentenek kiváló terepet e vizsgálatok számára, mert életműve épp a modern kor lezárt, szerzőközpontú szemlélete és a posztmodern hálózatszerű irodalom-felfogása közt teremt átmenetet. A fenti megközelítések épp ezért a költői szubjektivitás háttérbe szorításának, a személytelen hang megteremtésének Weöres-féle kísérleteinek háttérére is új fényt vetnek.

Jancsovics Klaudia Réka (SZTE): Detektívtörténetek Moretti rendszerében – Hogyan alkalmazható az elmélete a modern technológia korában?

Közhelyes, ugyanakkor nagyon is helyénvaló megállapítás, miszerint az információktól zsúfolt, felgyorsult világunk nem kedvez az elmélyült olvasásnak. Ez a tendencia pedig lassan kiszorítja az olvasót, és a fogyasztó lép a helyére, aki szelektálásával a tömör, lényegesnek kijelölt szövegeket részesíti előnyben. Erre a problémára is reflektál a *distant reading* (távoli olvasás) módszertana, ami a világháló térhódításával karöltve alaposan felkorbácsolta a világirodalom vizét. Franco Moretti az elméletével olyan utakat nyitott meg, amelyek talán képesek választ adni korunk problémájára.

A távoli olvasás egyik izgalmas alkalmazása, amikor Moretti a tanítványaival a *The Strand Magazine* bűnügyi történeteit

vette górcső alá, azt kutatva, hogy mi lehet az egyes történetek sikerének és feledésbe merülésének az oka. Az eredményről a *The Slaughterhouse of Literature* című tanulmányában számolt be.

Morettiék olyan sémákat figyeltek meg, amelyeknek segítségével egy ágrajzot hoztak létre. De ez a kísérlet mennyiben váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és hogyan alkalmazható napjainkban?

Meglátásom szerint a világirodalom hálózata jóval túllépett a szövegeken, és kiterjedt a modern technológia egyik vívmányára, a videojátékokra is. Felkeltette az érdeklődésemet, hogy vajon működnek-e Moretti sémái és a kategóriái ebben az újnak mondható mediális közegben. Meg lehet közelíteni a videojátékok történeteit a távoli olvasás metódusával? Úgy vélem, hogy a videojátékok a legtöbb esetben építenek a nyomolvasás/nyomozás rendszerére, így termékeny lehet a kísérlet továbbgondolása ezen a területen.

Ha pedig a modern technológiát figyeljük, felmerül a kérdés, hogy az vajon képes-e új utakat megnyitni a kutatók előtt? Hogyan terjednek ki a világirodalom hálózatai az eddig periférikusnak mondható Game Studies területére? Működnek a sémák és a kategóriák az újnak mondható mediális közegben is? Meg lehet közelíteni a videojátékok történeteit a távoli olvasás metódusával? Valóban van kapcsolat a világirodalom és a videojátékok között?

Horváth Csaba (KGRE): A hálózatok csapdjájában

Az előadás olyan szövegekkel, elsősorban regényekkel foglalkozik, melyek több szinten is hálózatot építenek: Borges, Tar Sándor, Eco és Kristeva művei alapján azt vizsgálja, hogyan válnak az irodalmi szövegekben megtalálható rendőri-titkosszolgálati hálózatok leírásai a konkrét cselekményeken messze túlnőve egyben világmagyarázattá is. A kérdéses művek értelmezési lehetőségeiben Moretti regényhálózatai, a hálózatelméletek növekedési szabályai nem pusztán összekapcsolhatóak a narratív struktúrák megképződésével, hanem ezek a pszeudo-kalandregénynek induló, majd az esszéregény sajátosságait mutató szövegek a hálózatoknak a cselekményben létrehozott, egyre szövevényesebb rendszerét az irodalmi-kulturális hálózatok struktúrájának mintájára építik fel, sőt azt a létértelmezés modelljévé teszik.

Mezősi Miklós (KGRE): Komparálva és behálózva. Mítosz, szóbeszéd, pletyka

Ma már aligha téved nagyot, aki úgy gondolja, hogy az összehasonlító irodalomkutatás és a hálózatelmélet meghitt barátok, egy húron pendülő entitások. Barabási Albert-Lászlóval kérdezve, „hogyan kapcsolódik minden egymáshoz és ez mit jelent a tudományban” – vagyis mi történik, ha az összehasonlításra kiválasztott műveket, illetőleg ezek összehasonlításra kiszemelt csomópontjait, motívumait stb. egy háló szeméinek fogjuk fel és ezeket a szemeket összekötjük? Milyen értelmezési (többlet)hozamot várhatunk ettől? Némileg leegyszerűsítve talán így

ragadható meg a komparatiztika sorompójába fogott hálózatalmélet, vagy ha úgy tetszik, a komparatiztika „hálózatosságának” alapkérdése.

„Homéros és a hálózatok” c. tanulmányában Ritoók Zsigmond példát ad egy ókori műalkotás hálózatelvű megközelítésére – és a jól megközelítés határainak felismerésére. „A költői nyelv – írja – a maga skálafüggetlen jellegű szabályozottságával, az ismétlődő [...] és a meglepő, a várt és a nem várt kellő adagolásának egyensúlyteremtő hatásával teremti meg a lehetőséget a nyelvi műalkotás egyensúlyához.” Ám rögtön hozzáteszi: „A lehetőségét. [...] Hogy a nyelv kínálta lehetőség valóság legyen, Múzsza tanította költőre van szükség. Különbözik formulák és menetek csak zakatoló gép maradnak.”

Előadásomban néhány ilyen lehetőség megvalósulását szeretném bemutatni. A sort mitológiai elbeszélések ill. mitizálódott toposzok hálózatainak feltérképezése nyitja (Arión/Dionysos/Orpheus; Macskafogó/Odysee/Star Wars). Ezután Bulgakov *A Mester és Margaritáját* és Euripidés *Bakkhánsnőjét* ereszttem össze (Kevin Moss ötlete nyomán). Végül olyan szöveghálókat teríték egymásra, amelyek közös sajátossága, hogy bennük a szóbeszéd („híresztelés”, „pletyka”) hálózata, bár különböző szinteken, de poétikai rendezőelvvé lép elő: Vergilius: *Aeneis* (IV. ének), Puskin ill. Muszorgszkij: *Borisz Godunov*, Muszorgszkij: *Hovanscsina*.

Török Ervin (SZTE-BBTE/BBU): Irodalmi nyelv és kommunikatív hálózatok

A digitalizáció rohamos térnyerése a humán tudományokban radikálisan átalakítja az irodalommal foglalkozó intézményrendszereket, az irodalomoktatástól az akadémiai kutatás intézményi keretéig. Ez a változás nem pusztán új kutatási tárgyak és módszerek megjelenését eredményezi, hanem egyrészt a "tárgy" létmódjának más érzékelését. Másrészt, ezzel is összefüggésben, a bölcsészettel foglalkozás teljes belső és külső képét átrendezi. Vagyis a bölcsészeti foglalatosságok irányító premisszáit, valamint a más diszciplínákhoz képest elfoglalt helyét is kérdésessé teszi.

Az irodalom- vagy sajtótörténeti, vagy pedig a kutatási eredményeket összegyűjtő és megosztó archívumok által előálló újszerű függőségi viszonyok és egyenlőtlenségek egyben láthatóvá teszik az ún. "hagyományos" és a "digitális" bölcsészet közötti lappangó, az utóbbi időben egyre gyakrabban szóvá tett feszültségeket.

A hozzászólás az "adat" (és a metaadat), valamint az "olvasás" fogalmi által összegyűjtött elképzelések, premisszák és ideologémák közötti feszültségekre reflektálva értelmezi ezeket az összefüggéseket.

Sándor HITES (HAS RCH / Lendület Research Programme): On the Correspondence between Carlyle and Goethe and its Networks of Weltliteratur

The correspondence between Thomas Carlyle and J.W. Goethe – initiated by Carlyle in 1824 and maintained with remarkable intensity until Goethe's death in 1832 – connected two literati who would never meet in person. Their exchange of letters, however, provided a formative platform for the early discussions on Weltliteratur: Goethe gave one of the few systematic formulations of his ideas in a letter to Carlyle; conversely, it was in one of his letter to Goethe that Carlyle coined the English equivalent, World-Literature, for Goethe's term. On a wider scale, their conversation aimed to foster the nascent intercultural ties and establish institutional channels between the German and the British literary scene. (The German literary expansion in Britain was spearheaded by Carlyle's translations of Goethe's works.)

Significantly, their correspondence was embedded in a series of material and symbolic gift-exchange, e.g. that of manuscripts, books, literary journals, artefacts, landscape sketches, self-portraits, body-parts, music scores, jewelry, favors, emotional gestures, information, and contacts. It was by this reciprocity of giving that their conversation reached a wider network beyond their personal nexus. Having Carlyle as their nodal point, lines of transnational literary intercourse culminated in two symbolic gift rituals: in 1829 Goethe donated five medals to British mediators of German literature (from Sir Walter Scott to Francis Jeffrey) to be distributed by Carlyle; as a counter-gift, Carlyle orchestrated

the sending of a golden belt as the collective gift of British literati (from Wordsworth to Southey) honoring Goethe on his 82th birthday.

The paper will look at the network-building resulting from the gift-based correspondence between Carlyle and Goethe vis-à-vis similar dynamics surrounding the early-modern tradition of the republic of letters and the indigenous/archaic gift-practices. As I will argue, through the modern agency of international postal services (carrying their letters and packages), their correspondence witnessed and enabled an archaic "kula trade" (Malinowski) of world literature circulating gift-books and contacts. (Other gift-based interactions that Goethe had at the time included Manzoni, Byron, and the Hungarian-German scholar Franz/Ferenc Schedel/Toldy.) The correspondence between Carlyle and Goethe connected two peripheries – i.e. Weimar and Craigenputtock, Scotland – and turned them into nodal points and symbolic centers in the geography of Weltliteratur at the time. The physical trajectories of gifts circulating in these networks will be examined in connection with the routes of pilgrimage to these peripheral centers (e.g. Emerson to Craigenputtock, Carlyle to Weimar in the 1850s etc.)

Ovio Olaru (BBTE/BBU): The internationalization of Sjöwall and Wahlöö. A quantitative study of Scandinavian Noir

This paper aims to illustrate the pattern of internationalization of Scandinavian Noir, the popular trend that succeeded in permeating popular culture in recent years. In doing this, we have chosen as starting point the now famous Swedish crime fiction duo Maj Sjöwall and Per Wahlöö. This paper attempts, on the one hand, to demonstrate that their popularity is not merely a matter of critical consensus, but that it can be backed up by empirical data, and on the other hand, that the recent revival of Scandinavian crime fiction pays homage to the two and acknowledges their contribution by critically reassessing them and retranslating them to other languages. A special emphasis will be laid on the Central and East-European dissemination of the two, in attempting to dwell on how peripheric book markets have managed foreign literary imports after Communism and especially works of commercial literature. The choice fell on commercial literature precisely because firstly, of all literary categories, it dominates national readerships' preferences by a large margin. Secondly, it evolves beyond debates on canonicity, eluding post-communist literary criticism, preoccupied as it is with reevaluating its literary history and constructing its internal hierarchies. Meanwhile, foreign commercial literature flourishes in translation. The present quantitative research will illustrate a network of translations spanning from the peripheric 1960s Sweden (when Maj Sjöwall and Per Wahlöö published their now famous *Roman om ett brott*) through the centers of the European book industry and back to other peripheries, among others Romania, the Czech Republic (Czechoslovakia) and Hungary. This map also aims

at showing that the pattern of internationalization also demonstrates a shift in European cultural trends, namely that national literary capital is increasingly more dependent on the prodigiousness and efficiency of the book market to the detriment of a national literature's inherent quality. The network analysis relies on metadata provided by the catalog of The Swedish National Library, alongside the catalogues of several European national libraries, which will be mined using the Zotero software. The data will then be exported and prepared in order to be ultimately loaded to Gephi and visualized.

Levente T. Szabó (BBTE/BBU): World Literature as a Network of Networks in the First International Journal of Comparative Literature

The *Acta Comparationis Litterarum Universarum*, the first international journal of comparative literary studies, is usually known and researched through its founders, Hugo von Meltz and Sámuel Brassai. This overemphasizing of the Romantic figure of the founding fathers hid the extremely large and complex networks behind and around the innovative journal; around 120 permanent and many temporary collaborators shaped the multi-faceted conception on world literature of this pioneering institution. My presentation will focus on the possibilities of recuperating the historical dynamics and *histoire croisée* of this large and complex network, and will foreground the scholarly potential of the way the *Acta Comparationis Litterarum Universarum* thought of world literature as a network-like pattern.

Adriana Stan (Romanian Academy of Sciences): Structuralist Networks across the Iron Curtain

Network theory not only frames current research in the humanities, but also shapes the critical imaginary according to decentralized models of distributed agency that rely on computing and quantitative tools. On preparing this epistemological shift, post-war structuralism inspired the critical departure from the author/text-centered readings authorized by romantic and modernist paradigms. It also stood as the ideal example of an European, even transatlantic academic network, a theory “traveling” across Cold War borders, whose roots, routes and hubs of resurgence did not, however, necessarily support P. Casanova’s center-periphery diffusionist view of the literary system. My paper addresses these issues by examining the case of Romanian structuralism, in terms of both its French-anchored emergence pressured by the academic diffusion of the 1960s, and its intimate ties – seldom backed by direct academic connections - to an Eastern European literary subsystem grounded on literature-centrism as a form of the locally celebrated “anti-politics” during 1965-1989. How did such regional constellations of ideas, whose action often lacked an actual academic circuit among “sister-states”, shape the stream of postwar Eastern structuralism, even after the post-Stalinist revival of nationalist policies, with their heightened bias towards the construction of self-referential cultural identities? How did the proto-network approach suggested by structuralist poetics challenge the hegemony of the close-reading advocated by socialist literature-centrism? How can a network approach shed new light upon the history of critical ideas, by delving into previously neglected areas of scholarship, like modes of

publication, nodes of translation or agents of the literary field?

Gábor Tamás Molnár (ELTE): A Network of Angels: Rilke's Poetry in Recent American Literature

Rilke's impact on American culture has been attested by recent surveys and articles such as Kathleen Komar's "Rilke in America" or Karen Leeder's "Rilke's Legacy in the English-Speaking World". These articles focus, respectively, on popular culture and poetry. In my presentation, I will sample references to Rilke's work in recent prose fiction and essays by major authors such as Thomas Pynchon (*Gravity's Rainbow*), Don DeLillo (*End Zone*, *White Noise*) and William H. Gass (*The Tunnel*, *Reading Rilke*). Do the texts citing or alluding to Rilke's poetry form a coherent pattern or network? What are the methodological advantages of looking at them from a network-theoretical perspective? The presentation will aim to connect traditional topics of comparative literature to recent trends in literary criticism.

Ștefan Baghiu (Szebeni Lucian Blaga TE / University Lucian Blaga, Sibiu): The Foreign Novel in Romania during Communism. Quantitative Translationscapes of the Cold War

This presentation uses quantitative methods to point out the particular morphologies of translated novels in Romania after WW2. The three Charts put forward show the chronological preferences for translating novels in an exhaustive account of all the Russian (and Soviet), French

and American novels that were translated in Romania after WW2, showing that the East-West influences during the Cold War can be analyzed through what Jordan A. Y. Smith convincingly argues to be a useful model in translation studies and world literature, namely translationscapes. An exhaustive database is used to show from which period are the novels from certain cultures translated into Communist Romania and the author describes three patterns of translated novels during communism according to David Damrosch approach of the canon. The Soviet literature translated during socialist realism draws mainly from contemporary authors, while the French novel only survives during socialist realism in Romanian translation through 19th century authors. The rise of the American novel is visible during the 40s, but stops during socialist realism and conquers the debates of the last decades of the communist period. This draws to a certain need of clarification of the circulation of the novel from a big data perspective, through what the author calls quantitative translationscapes. It is showed how there is a hyper translationscape, a counter translationscape and a shadow translationscape of novels that can better explain the market and ideological forces in Eastern Europe in its contact with World Literature during the second half of the 20th century.

Andrada Fătu-Tutoveanu (BBU/BBTE): Materpieces in an Inferno. Sharing Cold War Translation Experiences: Micaela Ghițescu's and Antoaneta Ralian's Memoirs

"Traduttore, traditore"? The difficult problem of accurately translating both form and message to which this pun refers takes a complicated turn when we refer to the translation of literature under Cold War totalitarian regimes. On the one hand, the translation was a field in which many Romanian writers or prestigious intellectuals took refuge when banished from other cultural or academic professions, including, in some cases, the right to publish their own literary work. On the other hand, the system involved all along the phenomenon of censorship and self-censorship, literary purges and the organisation of secret funds, despite some differences marked by the political shifts or change of preferences from a decade to another. These political interferences that marked the translation process are discussed in the memoirs which make the object of the current presentation, as the authors were renowned translators that worked with world literature masterpieces. These memoirs describe both the "pleasures and pains" of translating such major literary pieces in a highly restrictive system, and offer an interesting and accurate perspective (that of the insiders of this systems) on the politicised translation process. Departing from the discussion on the political intrusions in the translation of literature, the current presentation also takes into account the characteristics of life-writing (and especially women's personal narratives) during the Cold War, as a topic which has made the object of the author's research. The presentation aims to identify and

compare the experiences of the two selected translators and their shared memories regarding both the censoring process and the strategies to elude it or allow masterpieces to be accepted for publication.

Daiana Gârdan (BBTE/BBU): Forming, Norming, Storming, and Performing. The « Sburătorul » Literary Cénacle

The ongoing, enthusiastic theoretical debates surrounding distant reading (F. Moretti) and the so-called “digital turn” in the literary studies, as well as the challenging results that emerge, be it locally or at a global scale, by means of computational and quantitative research methods, renders visible the colossal potential of these new instruments in reshaping comparative literature and literary history. But can we fairly discuss about a new paradigm (in Kuhn’s sense of the concept)? Does the digital era represent an indisputable paradigm shift, or is it that the new methods and instruments, graphs, network or maps, are merely some sort of “paradigm testers” of the discipline? The subjective dimension of the humanities studies and, furthermore, the pressure to legitimize the field’s very existence, coherence and importance in the contemporary background may have generated the importing of mathematical and digital tools. However, can the framing of literary theory as a scientific discipline be viable? My paper aims to address the questions above, having as a starting point the definitions of the concept of scientific paradigm as proposed by Thomas Kuhn in order to investigate the impact of the new digital methods (focusing mainly on network analyses) on the

history of comparative studies and literary criticism. One of the main goals of my presentation shall therefore be to address the scientific dimension of the new structures. Following the theoretical part of my paper, I aim to present an application of these new methods, a network representation of the longest living Romanian literary cenacle, E. Lovinescu's Sburătorul, that will be used to explore its already known large impact on the synchronisation and modernisation of the Romanian novel. The fundamental dimension of the mentoring activity of Lovinescu and the literary meetings that took place in his house have thus far been discussed rather in subjective terms, impressionist endeavours or memorial approaches (G. Gheorghiuță or L. Tudurachi, for instance), and almost never systemically integrated in the evolution of the Romanian modern novel. It is to be seen if a digital approach can reveal new liaisons and render new critical openings on the matter, retrace evolutionary aspects of the Romanian novel that remained unseen, unread or simply ignored until the present moment. The principal tool of this analysis will be the literary notebooks of Sburătorul (Agende literare), whose use in its analogue form represents a very good starting point for another conversation, namely the feasibility of digital approaches in cultural spaces with highly limited resources in terms of instruments such as (digital) archives and databases.

Imre József Balázs (BBTE/BBU): Multilingual authors of Hungarian exile literature and the Disseminations of Surrealism

Hungarian exile literature after WWII worked as a network of cultural institutions, journals and events that served as nodes and as intermediaries of literary communication. Many Hungarian authors living in a multilingual environment also became agents of cultural transfer and even multilingual authors. My presentation discusses the works of two important authors of post-WWII Hungarian exile literature from the USA – József Bakucz and Árpád Mezei. They both became more and more involved in transferring Surrealist ideas to Hungarian culture during the 1970s and 1980s, both of them writing in three languages: Hungarian, French and English. I will explore the personal and institutional networks that helped them shape their profile as agents of intercultural transfer.

Emanuel Modoc (BBU): Network Abstractions of Geoliterary Spaces. A Relational Approach to East-Central European Avant-Garde Networks

Drawing on the recent theoretical and methodological frameworks advanced in the fields of Digital Humanities, World Literature studies and relational sociology, the present proposal seeks to make a case for the use of network theory in the analysis of specific and localized literary phenomena. While the 1960s saw the emergence of what is now known as the “spatial turn” in exploring socio-cultural contexts, contemporary developments have widened the

field of inquiry greatly, drawing attention to entire geocultural regions. For this reason, the study proposes a foray into one of the most recent historiographical projects concerned with the exploration of a vast geocultural region (East-Central Europe), all the while looking at the historical avant-gardes of this space as instances of interliterary communities (Dionýz Ďurišin) engaged in transnational relations that determined the existence of alternative forms of cultural production in the region. Building on these distinctions, my presentation will attempt to make a case for a relational approach to the networks of the historical East-Central European avant-gardes, using as starting points abstract renderings of the established interliterary networks, as seen in the cross-promotional efforts traceable within the Romanian, Hungarian, Polish and Czech historical avant-gardes. The basis of my proposed network analyses is to be found in the main East-Central European avant-garde magazines (from Hungary: *Ma*, *2 x 2*, *Dokumentum*; from Romania: *Contimporanul*, *Punct*, *75 HP*, *Integral*; from Czechoslovakia: *Disk*, *Pásmo*, *ReD*; and from Poland: *Blok*, *Praesens* and *Zwrotnika*). Criteria such as author mentions, foreign articles published in the aforementioned magazines, as well as paintings and other artistic works created by foreign authors and featured within these magazines will be used in order to create the networks in question. Using data mined from all the issues of these magazines, I will create a series of networks, through the use of third party applications used in computational analysis, such as Gephi, that will hopefully make visible the depth and breadth of the interliterary relationships between the four East-Central European avant-gardes in question.

György Fogarasi (University of Szeged): Escalated Reading: Stanford, Benjamin, Poe

In recent decades, the controversy over distant vs. close reading has revolved around the question of scaling. Participants in the debate have either advocated distance (or speed), or have insisted on proximity (or slowness). On a meta-critical level, some have even argued for the need for any reading to be able to shift between different scales. Very little has been said, however, about the limitations of scaling as such, and the irreducibility of reading to the logic of scales.

Starting out from a few intricate formulations by Moretti and de Man, this presentation attempts to investigate the potentials and limitations of scaling, first by references to "Stanford" (the university and its founder), then by looking into Walter Benjamin's treatment of attention and film, and finally, though most importantly, by re-reading some passages in Poe's detective story "The Purloined Letter." These three points of reference (Stanford, Benjamin, Poe) seem analogous in the way they lay mutual emphasis on both serialization and segmentation, fast and slow motion, or distance and proximity. On a closer (or more distant?) look, however, Poe's text goes even beyond this scheme of scaling. It testifies to a logic of detection which surpasses mere zooming-in or zooming-out strategies, and points to a notion of reading which is "escalated" not simply because of its extra-normal range in terms of speed or distance, but more radically because of its utter heterogeneity to any logic of scaling.

